

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לעולם ולהדפיס בלי רשות בכתב

איש לרעהו

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

שבת קודש כב חשון תשע"ח: הדלקת נרות: ירושלים 4:07 תל-אביב: 4:22 חיפה: 4:11 מוצאי שבת: ירושלים: 5:20 תל-אביב: 5:22 חיפה: 5:20 ר"ת: 5:59

פרשת חיי שרה

בביה ומספד על המת

הספד ובכיה על הסבא מסלבודקה

כאשר הספיד הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל את הסבא מסלבודקה – הגה"צ רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, בכה ציבור השומעים בכי תמרורים. הוא פתח בפסוק "הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו" והביא על זה את ביאורו של הגאון רבי יוסף דב סולובייצ'יק זצ"ל, וכך אמר:

אצלינו, עם ישראל, כאשר אנו רק מזכירים וקוראים בשמו של הקב"ה, הרי מיד מודים לה', מהללים ומשבחים ומפארים את שמו. לעומת זאת, אומות העולם אינם כן, הם מודים לה' ומפארים את שמו רק לאחר שמזכירים את גבורותיו, נפלאותיו ועלילותיו.

"בשבילנו" – המשך רבי איסר זלמן – "מספיק רק להזכיר את שמו של ה"סבא מסלבודקה" כדי שמיד נהללו ונשבחו, אך לאלה הרחוקים יותר, להם יש צורך לספר את גודל עלילותיו ומעשיו הנפלאים".

וכאן החל רבי איסר זלמן לתאר בתאור מרעיד כל לב, את מעשיו הכבירים של רבי נתן צבי. וגעו כל העם בבכיה.

בדרך עץ החיים

להשתתף בהספדו של צדיק

לאחר שנלקח הגרי"ש אלישיב זצ"ל לישיבה של מעלה, שאלו, בשם הנכדים מכל רחבי הארץ, את הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א האם יש טעם שיבואו ללוויה, אף שאינם מלוים בפועל, שהרי על פי מנהג ירושלים הצאצאים אינם מלוים את הנפטר.

השיב להם רבי חיים: יש ענין שיגיעו עפ"י דברי הגמרא (כתובות קג) שיצאה בת קול ואמרה כל מי שהיה באשכבתיה דרבי מזומן הוא לחיי העולם הבא, מכאן שיש ענין גדול להשתתף בהספדו של צדיק

מיצוה לבכות על אדם כשר שמת, ולהספידו כראוי!

נלמד מהפסוק: "ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה" (פרק כג-ב)

וכתב רבי אלעזר אזכרי זצ"ל (בספר חרדים פ"ד): מצוה לספוד על אדם כשר שמת שנאמר "ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה". וזה בכלל גמילות חסדים. ואמרו המתעצל בהספדו על אדם כשר ראוי לקבורו בחייו. והביאו ראיה מן המקרא, והרעב שהיה בימי דוד שלוש שנים, שהיה לסיבת עוון שלא הספידו לשאול כהלכה. וכן מצוה לבכות על אדם כשר, כמו שנאמר: "ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'". וכתוב "ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה".

ידועה השאלה: מדוע נאמר בפסוק "הספד" קודם ל"בכי". הרי מטבעו של עולם בכי הוא קודם להספד, וכפי שקיימא לן בגמרא (מ"ק כז:) ג' ימים לבכי וז' למספד! ניתן לתרץ זאת בכמה אופנים:

(א) הנצי"ב מיישב (בפירושו עה"ת), כי שרה מתה בחברון, ואברהם היה בבאר שבע. ושלחו להודיעו, ועד שבא אברהם, כבר נתקבצו אנשי העיר סביבות האהל, וכאשר בא אברהם, הוכרח תיכף ומיד לסופדה משום כבוד הרבים.

(ב) עוד יתכן לתרץ ע"פ מש"כ השו"ע (ור"ד סי' שמ"ד): "מצוה גדולה להספיד על המת כראוי. מצוותו שיקול ויאמר עליו דברים המשברים את הלב כדי להרבות בכיה להזכיר שבחו". אם כן, זהו שמלמדינו הכתוב: אברהם אבינו שכל הנהגתו היתה על פי התורה, וכל מגמתו היתה להתחסד עם הזולת, שם לו למטרה בראש ובראשונה להספיד ולעורר את הרבים לבכי, לכבודה של שרה וזאת אף קודם לבכיו הפרטי.

(ג) עוד נוכל לתרץ עפ"י מש"כ רבי אליעזר פאפו זצ"ל (בספרו פלא יועץ) כיצד היא בכיה על המת: "וכי יבכה למת, לא יבכה על הפרדו ממנו על געגועיו על שלא ראה בשמחתו וכדומה. כי כל זה הבל ורעות רוח. כי העולם הזה הבל הבלים עלמא דשקרא, והעולם הבא עולם האמת. רק "מה יתאונו אדם חי גבר על חטאיו" איך בפשעו באה עליו הצרה הזאת. ויצטער כי מפני הרעה נאסף הצדיק וגרם לו שלא יעשה נחת רוח ליוצרו, וזה צער השמים כזאת וכזאת יתן על לבו, וימרר בבכי ויתן לב לשוב בתשובה".

לפי"ז מובן מדוע הקדים הספד לבכי, [וזהו גופא מקור וראיה לדברי ה'פלא יועץ'], כי בזה לימדנו אברהם אבינו שיש לבכות רק לשם המטרה הזו שהגדיר הפלא יועץ, והיינו מתוך ההספד על אובדן המעלות הרבות האמיתיות, יבוא לצער ולבכי הנדרש, וכלשון הפלא יועץ שרק מתוך זה ש"יתן על לבו, ימרר בבכי ויתן לב לשוב בתשובה".

עלון השבוע פרשת חיי שרה הוקדש לעילוי נשמת
ר' שמזאל צבי בן ר' חנוך מיכאל הלוי ז"ל

נלב"ע כג' מרחשון תשמ"א

ת. נ. צ. ב. ה.

מצוה לגמול חסד עם המתים וללוותם למנוחתם!

נלמד מהפסוק: "ואקברה מתי מלפני" (פרק כד-ד) ומהפסוק: "לכל באי שער עיר" (שם, י)

וכתב רש"י: שכולן בטלו ממלאכתן ובאו לגמול חסד לשרה. ועל הפסוק להלן: "ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו" אמרו חז"ל: "הדא הוא דכתיב: 'רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד': (משלי כא-כא). 'צדקה' – זה אברהם שנאמר 'ושמרו דרך ה' לעשות צדקה'. 'חסד' – שגמל חסד לשרה. (מד"ר בראשית כח-יג)

מעשה באדם שעבר לפי תומו דרך בית הקברות כדי להגיע למחוז חפצו, והנה שלא בכוונה נקלע להלוויית המת ויצא לו ללוות את המת ד' אמות. לפתע ניגש אליו אדם וביקש את פרטיו האישיים ומסרם לו, ולאחר מכן המשיך לדרכו. והנה לאחר מספר ימים מקבל הלה בתיבת דואר מכתב רשמי של בית המשפט ובו ש"ק על סכום נכבד, כשבמכתב מסבירים לו שסכום זה הוא חלק מירושה של הנפטר שהיה עירי ללא קרובי משפחה וכתב בצוואתו לחלק את הירושה לכל המשתתפים בהלווייתו, ומכיון שהוא היה אחד מהם לכן זכאי הוא בסכום. ועתה השאלה: האם מותר לו לקחת את הכסף, האם נחשב כאחד מן המשתתפים בהלוויה, או מכיון שלא היה לו כל כוונה להשתתף, ולא לכך התכוון הנפטר, יש בזה חשש גזל?

בשאלה כזו דן הגר"י זילברשטיין שליט"א (בחשוקי חמד). ולבירור הענין הביא מה שכתב הנצי"ב (בפירושו הרחב דבר לפר' ויחי) בזה"ל: "ואפילו מהלך האדם אחר המיטה בדרך הילוכו, לצורך עצמו, מכל מקום מקבל שכר הלוויית המת, שהרי עשה מעשה כבוד למת. והוא בכלל עושה מצוה שלא לשמה, שנחשב בכל מקום למצוה, מכל שכן בענין שהוא בכלל חסד, אין נפ"מ מאיזה טעם עשה אם לשם מצוה או לא, אלא כל שעשה החסד נחשב לזכותו.

וכן בהלוויית המת, אחרי שמכל מקום הליכה זו אחר המטה הוא לכבוד לפני הנפטר, ממילא נחשב לזכות להולך. ועוד ראיה, דגם ההולך לא בשביל המת נחשב לו לכבוד, ממה דתניא במכילתא (בשלח) שעם יעקב עלו עבדי פרעה וזקני ביתו, ועם יוסף עלו הארון והשכינה והכהנים והלויים וכל ישראל ושבעה ענני הכבוד.

והרי כל אלה לא בשביל הלוויית יוסף עלו אחרי מטתו, אלא שמכל מקום נחשבו לכבוד ליוסף. וכן יש להוכיח עוד מהמעשה המובא בגמרא (סנהדרין מד): שבטעות ליוו הרבה אנשים לאדם רשע שסברו שהיא מטתו של צדיק. הרי שאף שוודאי לא בשבילו הלכו היה לו זה לכבוד. עיי"ש. עכ"ד הנצי"ב.

והביא הגר"י שזה כדוגמת צדקה שאף שלא כיוון למצוה, עכ"פ כיון שהגיע מזה תועלת לעני מקבל על כך שכר. כמובא ברש"י (ויקרא ה-יז) מהת"כ: "ר"א בן עזריה אומר, 'כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה' הרי הוא אומר למען יברכך.. קבע הכתוב ברכה למי שבאת על ידו מצוה בלא ידע. אמור מעתה היתה סלע צרורה בכנפיו ונפלה הימנו ומצאה עני ונתפרנס בה, הרי הקב"ה קובע לו ברכה. עיי"ש.

וכן בספר שערי דעה (ח"א ס' נז) כתב שבמצוות שבין אדם לחברו התורה לא הקפידה על הכוונה. וזה שכתב הנצי"ב שגם במצוות הלוויית המת שהיא בין אדם לחברו אין הכוונה מעכבת. נמצא לפי"ז שאותו אדם קיים עכ"פ את מטרת המצוה שהוא הכבוד שיש לנפטר מהמלווים וכוונתו לא מגרעת.

כבוד נשמת ילד קטן...

יום שיש יד חשוך תשי"ד. היום האחרון לחיי החזון איש. בבוקר השכים לדרכו להתפלל וותיקין. יהודי אחד ממכריו נכנס אליו בבהלה: ילדו החולה נפטר לפני שעה קלה, מה עושים שלא יבצעו בו ניתוח שלאחר המות?

מיד קרא לשני אברכים ועשאו שלוחי מצוה לילך אצל ח"כ ר' אליהו משה גנחובסקי ולבקש ממנו בשמו שישתדל בדחיפות לשחרר את גופת הלה לקבורה. "אמרו לו שלא יתפלל ולא יניח תפילין ולא יעסוק בשום דבר עד שהענין יסודר".

במשך שעות היום הוקל לחזון איש ממיחושי הלב שהיו לו. וכשהביאו את הילד לקבורה בבית החיים "שומרי שבת" זמן קצר לפני כניסת השבת, טרח ויצא ללוותו עד סתימת הגולל.

היה זה ילד שסבל מפגיעה מוחית, והחזון איש כיבד נשמה זו.

שכר פסיעות...

הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי - הסטייפלער זצ"ל, הלך פעם בהלווייתו של גאון אחד. והיה פוסע כל פסיעה ופסיעה בקושי רב, עד שעמד מלכת. הוא אמר לנוכחים לידו: "העומד אינו מקיים מצוה, רק זה ההולך יש לו מצוה!"

מספר עד ראיה: הרגשנו כיצד חי ומרגיש במצוה שיש בכל פסיעה ופסיעה!

תולדות יעקב

תיקון המדות

טוב וחיוני לאדם שיעמול לתיקון ושיפור מדותיו!

נלמד מהפסוק: "ואשביעך... אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבך כי אל ארצי ואל מולדתי תלך" (פרק יח-ט)

ויש לתמוה: הרי גם משפחתו של אברהם היו עובדי אלילים, ובמה טובים המה מן הכנענים? מתרץ הגאון רבי אברהם מסוכוטשוב זצ"ל (בעל אבני נזר): שונים הם הכנענים, אשר מלבד היותם עובדי אלילים, היו גם מושחתים במדות ובמוסר [= "תועבת ארץ כנען"]. ושחיתות במדות עוברת בתורשה לבנים. לפיכך שלל אברהם אבינו מכל וכל לקחת אשה ליצחק מבנות הכנעני המושחת במדות, לא כן אלו שמארץ מולדתו של אברהם, אף שמושחתים בעבירות והיו עובדי ע"ז אך שחיתות כזו אינה עוברת בתורשה לבנים.

כתב החזון איש (בספרו אמונה ובטחון-יג): "שורש תיקון המדות הוא סור מרע, ונוח לו לאדם לקיים עשה טוב, אבל מן הקושי הוא לקיים סור מרע. יש מן האנשים שהם עומדים הכן למסור שארית כוחם לטובת זולתם, ליחיד ולציבור, והם קפדנים ביותר, וכאשר פגע בהם אדם בדיבורו הקל, הם מתקצפים קצף חדל-מעצור וידיהם קלות לחלק מהלומות רצח, ואוי לו למי שפגע בהם..."

ומוסיף החזון איש: "אי אפשר לרחוש כבוד שבח ותהילה לעוסק בצורכי ציבור הלה, אחרי שזה הגבר לא עמל על תיקון מדותיו ועסקנותו טבעית, שאהובה לו היצירה הנעשית על ידו" והיה החזון איש אומר: צריך כל יהודי לדעת כי אם אדם עושה חציצה בינו לבין חברו, נעשה ממילא חציצה בינו לבין המקום לא פחות מאשר אם עושה בפועל מחיצה בינו לבין המקום! והטעם לכך, משום שכך נאמר בתורה "כי בצלם אלוקים עשה את האדם" וממילא מי שחוצץ ומבדיל בין עצמו לבין ה"צלם אלוקים" של זולתו, ואינו חס על הצלם, עושה ממילא חציצה בינו לבין האלוקים גם כן! ומזה לומד ראב"ע במשנה (יומא פה): מהפסוק "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו" שעבירות של בין אדם לחברו אין יוה"כ מכפר, כי ע"י עבירה כזו אין הוא עומד לפני ה' שהרי יש חציצה.

מהו זיווג הגון?

סיפר הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל: ת"ח נכנס לחזון איש ושאל: יש לו שני הצעות שידוכין. האחד, למדן גדול, והשני פחות למדן ממנו, האם להכריע לפי הלמדנות?

השיב לו החזון איש: "יש מצבים שבזה זה נגמר ויש מצבים שיש המשך... אם רואים שדבוק ביראת ה' ודבוק במדות טובות. - יש לזה המשך. אם זה חסר - אזי בכך זה נגמר!"

[ופעם שאל ר"א ברוידא את החזון איש על טיבה של ישיבה מסויימת והאם הר"מ שם הוא בעל מדות טובות? והשיב החזון איש: בוודאי! הרי הוא תלמיד חכם וזה לא יתכן ללא מדות טובות! ושאל שוב: אבל הרי אני מכיר ת"ח שאינם שופעים מדות טובות? והשיב "אלו, התורה שלהם אינה תורת אמת!"

מעשה איש

מצוה לנחם את האבל ולהפיג צערו בדברי נחמה ועידוד!

נלמד מהפסוק: "ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלוקים את יצחק בנו" (פרק כה-יא)

ואמרו חז"ל: ויברך אלוקים את יצחק – מכאן שהקב"ה ניחם אבלים, אף אתה נחם אבלים. ופירש רש"י: ויברך – ניחמו על אביו וברכו ברכת אבלים" (סוטה יד.). כיוצא בזה אמרו חז"ל: אמר רב שמואל בר נחמן: אף [הקב"ה] מראה פנים [=מנחם] לאבל, הדא הוא דכתיב (בראשית לה-ט) וירא אל יעקב עוד בבואו מפדן ארם ויברך אותו" מה ברכה ברכו: רבי יונתן אמר ברכת אבלים (בראשית רבה ח-טו)

אמרו חז"ל בגמרא (ברכות ו): "אגרא דבי טמיא שתיקותא" [=עיקר השכר שמקבלים המנחמים בבית האבל הוא במה ששותקים]. ומפרש המהרש"א שהוא כדברי חז"ל בגמרא (מו"ק כח): "אין המנחמים רשאים לומר דבר עד שיפתח האבל שנאמר (איוב ג) "אחרי כן פתח איוב את פיהו" והדר "ויען אליפז התימני".

וביאר הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל בשיעורו, שלדברי המהרש"א משמע שעיקר מצות ניחום האבלים הוא בשתיקה, שבזה מראה המנחם שמשתתף בצערו של האבל עד שאינו יכול לדבר, כמו שכתוב באבלו של אהרן על בנו "וידום אהרן" דהיינו שלא יכל לדבר מרוב צער.

אבל בדיבורו, אין ניחום, משום שצריך לדעת איזה פרט כואב לאבל שעל זה יש לו לנחמו. ורק אחרי שמדבר עם האבל ושומע איזה פרט מצערו, שוב יכולים לנחמו בדיבור. וכך היה אצל איוב שאמר לאהוביו את כל מה שהיה על ליבו, והם ענו לו בהתאם. [גם בפרישה (סימן שצ"ג ס"ק ג) כתב, שלכן אין המנחמים רשאים לומר דבר, ד"אגרא דבי טמיא שתיקותא"].

לאור האמור נמצא, שאמרת חז"ל "אין המנחמים רשאים לומר דבר עד שיפתח האבל כוללת ב' דינים: א) עיקר הניחום הוא השתיקה וכמקור שהביא המהרש"א (מברכות ו): "אגרא דבי טמיא שתיקותא". ב) גם אחר השתיקה כשבאים לנחם אותו בדברים, הרי צריך לשמוע מקודם מה אומר האבל כדי לדעת על מה צערו והיגיון לנחמו על כאבו.

ומסיים הגרי"ש אלישיב: והנה היום בלאו הכי אין יודעים לנחם בדברים. ויותר הניחום שבשתיקה. על כן נראה שנכון לנהוג לשתוק בתחילה מעט. ואח"כ מותר לפתוח ולדבר אף קודם האבל. כיון שבפעם אין איסור לפתוח בדברים, אלא הוא צורך ודרך כדי לקיים את הניחום בדברים, ומכיון שבלאו הכי לא מקיים ניחום זה כראוי, א"כ שוב מותר לפתוח בסתם כדי להפיג הצער ולמנוע אי נעימות מהאבל כשיש דממה מביכה.

אכן, מאידך, נהג הגרי"ש אלישיב בעת שישב באבלות להרבות בשתיקה. וגם כשבאו גדולי תורה לנחמו דיבר רק ההכרח משום כבודם, ונימק הנהגתו מגמרא זו שכוונת חז"ל על האבל [וכדעת הערוך ורבינו חננאל שמדובר על שתיקתו של האבל שמראה בזה שמקבל עליו דין שמים כמו "וידום אהרן"].

"על מי ראוי לבכות?"

ביום שמחת תורה נכנס פעם אדם אצל הרב מפוניבז'-הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל. אדם זה היה שריד, אוד מוצל מאש השואה הנוראה, וכשלבד עובר על גדולתו מירר בבכי: "איככה רבי, איך נוכל שאת את האסון הנורא!"

הרב אשר הבין ללבו ולסערות רוחו, זכר היטב את הכלל ש"אין אדם נתפס על צערו" והחל להרעיף עליו בחמלה, דברי עידוד וניחומים וכך אמר לו:

"אם נחשוב על הקדושים שנעקדו על קידוש ה' – הלא הם כעת בהיכלות התנא הקדוש רבי עקיבא וחבריו, ואין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתו, אשרי חלקם. רע ומר רק לנו, הנותרים, אשר שרדנו חיים מן התבערה. עלן יאות למיבכי [=עלינו ראוי לבכות]. על הקדושים בכלל אין מה לבכות, הרי טוב להם!"

בהזדמנות אחרת סיפר הרב מפוניבז' מה ששמע מפי שרידים ניצולי השואה, כי בעת שכ"ק האדמו"ר מבעלז – רבי **אהרן רוקח זצ"ל**, נחלץ מגיא-ההריגה בפולין, ועבר להונגריה, בשנת תש"ג, ונתבשר שם בשורת איוב, כי לא שרד בחיים אף אחד משבעת ילדיו ומכל נכדיו, ניגש אליו אחד מזקני החסידים לנחמו, ובתוך דבריו בירך אותו כנהוג שלא ידע יותר משום צער."

תפס הרבי בידו, ויקרא בחרדה: "כלום חשוד אני בעיניך, שהיה לי אי-פעם צער? לא מיניה ולא מקצתיה! מימי לא היה לי שום צער!"

הרב מפוניבז'

כבוד הבריות

לשמור על כבוד הזולת באשר הוא!

נלמד מהפסוק: "ותמהר ותער כדה אל השוקת ותריץ עוד אל הבאר לשאוב..." (פרק כד-ב)

וכתב השל"ה הק': ראה והתבונן בחכמת המוסר שהיה לרבקה לנהוג כבוד הבריות, כי מתחילה שתה אליעזר ונשארו מים בכדה, ולא ידעה רבקה מה לעשות: אם תתן המים הנותרים לגמלים, יראה כאילו משוה הבהמה לאדם, להשקותם מכלי אחד. ואם תשפוך המים הנותרים לחוץ, הוא גם כן העדר כבוד להיות יתרת מים נידונים כשופכין. לכן התחכמה לרוץ, ומכת הריצה עשתה כאילו נפל הכד מאליה ונשפך, ואז מלאה אותו מים. ובזה נשאר אליעזר בכבודו. (תוכחת מוסר).

חז"ל (במסכת ד"א רבה פ"ג) אומרים: "צאו והזהרו כל אחד איש בכבוד חברו ובשעה שאתם עומדים להתפלל הו יודעים לפני מי אתם עומדים ומתפללים" ותמה החוות יאיר מה הקשר בין ב' אמרות הללו ומה פשר הלשון "צאו" והזהרו וכו'!

וביאר החוות יאיר שאזהרת חז"ל היא שאמנם צריך להזהר כל אחד בכבוד חברו, אך זה לא דוקא בזמן שמתכנסים להתפלל ופוגשים איש את רעהו... אלא בעת שהם "יוצאים" מבית הכנסת והם מצויים בעסקיהם או בתורתם, או-אז צריך להקפיד במיוחד על כבוד החברים ולא לפגוע בהם ולביישם, אך בעת התפלה צריך לדעת בפני מי עומדים, ולא לחפש אז כיצד לכבד את הזולת.

שכן לדאבונינו יש שהופכים את היוצרות: בבואם להתפלל מוצאים חבר שלא ראוהו זה עידן ועידנים ומכבדים אותו בנדיבות לב, אך כשיפגשוהו ברחוב בעת שטרודים בענינם, כאן כבר היחס שונה, קצרה רוחם מלכבד, אם לא אף גרוע מכך... זהו שלמדנו חז"ל: לדעת היכן באמת צריך לכבד את הזולת ולא להפוך את היוצרות.

לשמור על כבוד הזולת

מעשה שאירע בבית מדרשו של כ"ק האדמו"ר מסטמאר – רבי יואל טייטלבוים זצ"ל, כאשר באמצע קריאת התורה מצאו פסול בספר התורה. הרבי החל מתעמק ברעיוניו בבדיקת הספר תורה, והורה שיביאו לפניו ספר פלוני ושול"ת אלמוני. לאחר "דרישה וחקירה" רבה אמר הרבי שאכן לכתחילה עדיף ספר תורה אחר לקרוא בו.

לאחר מעשה שאלוהו מקורביו: מדוע האריך הרבי כל כך בבדיקה וחקירה עד שהורה להביא ספר אחר, ואף גם אז לא פסק להדיא שהוא פסול אלא רק ענין של עדיפות לכתחילה, והרי כפי שהבחינו מיד היה בזה פסול גמור וברור?

השיב להם הרבי: וכי לא ראיתם שהסופר אשר כתב את ספר התורה הזה היה נוכח בבית המדרש, ואם הייתי תיכף ומיד קם ומכריז שהספר תורה פסול מטעם טעות סופר הרי היה הסופר בוש ונכלם... לכן הארכתי בעיון וחקירת הדבר כדי שיהיה נראה יותר כענין של חומרא ובזה לחסוך בוש מהזולת.

באר החיים

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

”רב פרידא” באנטוורפן

נכנס כלום לראש. אמרתי לו: רבי! זה לא תכל'ס, אתה קורע את הגרון, ”שורף” שעה ומחצה בו אינך לומד כלום – ולראש שלי זה בין כה וכה לא נכנס. גם אם נלמד עוד שנה או שנתיים, תלמיד-חכם כבר לא יצא ממני. אולי אדע כמה דפי גמרא... אז אהיה סנדלר או חייט. אהיה שומר שבת. ומה שיהיה – יהיה! בתגובה הוריד את ראשו למשך כמה דקות.

הדקות השקטות היו ארוכות. ארוכות מאוד. עכשיו הרגשתי עוד יותר רע. חשבתי לעצמי: הרי הוא ”קורע את עצמו” כדי ללמוד איתי, ואני פתאום זורק לו את ה”גט” ישר לתוך הפרצוף! שנינו שתקנו ואני התחלתי לבכות.

* * *

רבי יענקל'ה הרים את ראשו. וכשרבי שאול משחזר זאת – כמעט 65 שנה אחרי – גורנו נשק מדמעות. וכך אמר לי: חלילה! חלילה! אמשיך ללמוד אתך. נלמד עוד ועוד ובסוף תגדל 'קאטשקעלע', (ברוואן, ביטוי-חיבה באידיש). תוכל ללכת. תוכל לרוץ. תוכל לשחות. תוכל לעשות הכל – גם אם לא בשלימות. אבל להתפלל ולשיר תוכל יותר ממני!

המשפט האחרון נסך בי עידוד, החדיר בי אוויר צה, אז שאלתי: **האם ללמוד גם אוכל יותר ממך?**

הוא דפק על השולחן ואמר: ”אם תכניס כל כך הרבה כח כפי שאני הכנסתי – תוכל גם ללמוד יותר ממני! רק צריך לרצות!”

* * *

ראיתי שזו לא בדיחה. הרגשתי שאני מצוי בעיצומו של רגע נדיר של השראת השכינה. פשוט חדר לי חשמל דרך הגוף! הוא המשיך ללמוד איתי. ומאז – הראש נפתח לי קצת. התחלתי להבין את הגמרא. את הרש”י וגם את התוספות! זה מה שגרם לי להיות אדוק לרבי – רבי יענקל'ה. גם לאחר נישואי המשכתי ללכת לשיעורים שלו...”

עד כאן מה שסיפר רבי שאול על עצמו, ואנו נוסיף ונספר עליו:

עד אחרית ימיו הייתה הנאתו נעוצה בלומד'עס ישיבתית. פעמים רבות מסר שיעורים בכללים חשובים – אותם החזיק בממונו – כאשר היה מניח בפני הלומדים חקירות וסתירות מרתקות ומנחת זאת יחד עם. כאשר היה מקדים לפני התפילה, ומאזין לסוף שיעור הדף-היומי ב'קהל חסידים' אשר בשערי-חסד. תמיד היה לו מה להוסיף ולהתפלל! בכל שמחה משפחתית כשהיה אומר דרשות הם היו בחזקת ”חבורות”. לא פעם היה ”זורק” סברות חזקות, שאחר כך מצאת שכיוון בהם לגדולי האחרונים, לרבי עקיבא אייגר, ל'קצות', ל'נתיבות' ולאחרים! אף הוא אמר על עצמו שכשלא חש בטוב, והיה שוקע בלימוד, מיד היה חוזר לעצמו!

מי היה מאמין שאל כל זאת הגיע בזכות ”רב פרידא” בדורנו, (רב פרידא לימד את תלמידו 400 פעם ועוד 400 פעם כמובא בגמרא [עירובין נד:]) שלא התיימש וניסה שוב ושוב לפתוח את ראשו של הבחור הצעיר – עד שהצליח!

לפני זמן קצר הסתלק מעמנו בחטף ”יהודי של פעם”, הרב החסיד **רבי שאול ב"ר אהרן בעער** זכרוננו לברכה.

לפני כשלוש וחצי שנים, בעת-רצון, חשף את סיפור חייו באוזני ידיד שפגש בשכונת 'שערי-חסד'. הסיפור אמנם לא ארך שמונים שנה – כמנין שנות חייו – אך במסגרת מצומצמת זו נוכל להביא רק סיפור מוגדר אך בעל מסר מהדהד!

הדברים נרשמו בשעתו – לפי בקשתו האישית של רבי שאול – ע"י ר' יוסף וינברג, והם מובאים כאן בדיוק-מרב, אם כי בקיצור נמרץ ובשינויי עריכה מינימליים.

יהי רצון שתהיה ההתעוררות לעילוי נשמתו הטהורה!

לפני הסיפור, מספר מילים אודות רבי שאול:

החכם מכל אדם אומר בקהלת (ג, ב) **”וַעַת לְמוֹת”** – האם מישוהו יכול להצביע מתי הוא הזמן המתאים ביותר למוות?... אומר מרן שר התורה הגר"ח **קנייבסקי** שליט"א: הזמן למוות הוא במוצאי יום הכיפורים, וכפי שהגמרא בכתובות (דף ק"ג ע"ב) אומרת **”מת במוצאי יום הכיפורים סימן יפה לו”** פירש"י: ”נמחלו עוונותיו וסימן יפה לו”.

זכה רבי שאול והסתלקותו מן העולם הייתה במוצאי יום הכיפורים – מיד לאחר ”הבדלה”.

* * *

נולדתי כשלוש שנים לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה. בשנת 1939 [למנינים] נזרקנו מפולין. נשלחנו לסיביר למשך שנה וחצי, ובהמשך שהינו באוּזבֶקִּיסטָן עוד ארבע וחצי שנים. המלחמה הסתיימה וחזרנו לקראקא, פולין. חיינו שם שלוש שנים, ואז הגיע לשם האדמו"ר **רבי איציק'ל מפשעווארסק זצ"ל**.

אבא שלי הגיע ממשפחה בה היו לפני המלחמה 70 נפש, והוא נותר לבד, שבור ורצוף. אני הייתי בן יחיד, ילד בן 10. רבי איציק'ל הפך להיות אבא של אבא שלי.

מקראקא עקרנו לפריז, גם רבי איציק'ל עבר לשם. בפריז הסתובבתי בחוסר מעש – ואני כבר הייתי אחרי בר-מצוה. ביקש רבי איציק'ל מחתנו **רבי יענקל'ה** שילמד איתי תורה (אגב, השבוע ביום חמישי כ"ז חשוון, יחול יום היארצייט של האדמו"ר **רבי יענקל'ה מפשעווארסק זצ"ל**).

רבי יענקל'ה התחיל ללמוד איתי, אך מיד ראה שעשה ”מקח טעות”. לא בגלל שלא למדתי, אלא בגלל שהיה לי ”א' שווערע קאפ” – פארשטאפט אינגאנצן” איך מתרגמים את זה לעברית? ראש כבד. סתם לגמרי.

אבל לרבי יענקל'ה היה המון סבלנות. למרות זאת, הצליח להחדיר לי את הלימוד ”אזוי ווי אַרְפֶּעס אין וואַנט” [כמו שחומס נדבק לקיר, פתגם באידיש שבא לתאר שני דברים שלא מתחברים יחדיו]. הוא הסביר לי שוב ושוב, אבל הראש לא תפס. עד כדי כך הגיע המצב שהשכנים התקשו להירדם, מחמת שהוא כל כך התאמץ והרים את קולו לנסות להסביר לי שוב ושוב, ושוב...

התביישתי. הוא התאמץ שעה. שעה וחצי. שעתיים. ולי לא

**היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?
ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il**